

Család és életszentség*

Az egyháztörténelem tele van szent házastársakkal, szülőkkel, családokkal. Gondoljunk csak Nagy Szent Vazulra és Nazianzoszi Szent Gergelyre, mindketten szentek családjából származnak.¹ Vagy Szent Joakimra és Annára, Szűz Mária szüleire; vagy Szent Aquilára és Priscillára, Szent Pál hű munkatársaira korintusi tartózkodása idején.² A *Római Martyrologium*³ számtalan utalást tartalmaz szent házastársakra és családokra, akik az Újszövetség kora óta vérüket ontották a Megváltóért. A Heszperosz és Zoé házaspár, akik fiaikkal, Kiriakossal és Theodulossal együtt Hadrianus császár alatt szenvedtek vértanúságot Pamfiliában; Szent Viktor és Corona, akik a 2. században Szíriában szenvedtek vértanúságot; Julianus és Basilissa; és a Konstantin utáni korban az idősebb Szent Vazul és felesége Emmelia, akiknek tíz gyermekük született (4. század), és akiknek az emléknappja együtt szerepel a római naptárban. A legtöbb esetben ugyanis a szent életű házaspárok emléknappját két külön napon tartják, mint például Nazianzoszi Szent Gergely (†389 körül) esetében, akit későbbi felesége, Szent Nonna térített meg a kereszténységre.

A középkorban a szent házaspárok között voltak államfők és politikai szereplők is: Szent Edwin, Northumbria királya (633-ban halt vértanúhalált) és második felesége, Kenti Szent Ethelburga; Szent Valtrude, négy gyermek édesanyja, aki 688-ban halt meg, és aki Madelgari Szent Vince felesége volt; II. Henrik és Kunigunda, akik a 11. században éltek; Szent István magyar király (975–1038), akinek feleségét, Gizellát (985–1060) boldoggá avatták. Volt olyan kor, amikor az életszentség és az anyaság egymásra utalt, mint például Árpád-házi Szent Erzsébet (1207–1231) esetében, aki IV. Lajos felesége volt, akitől három gyermeke született.

Az újkor kezdetén elsősorban a 17. századi kegyetlen keresztényüldözések adtak az Egyháznak szent házaspárokat a világ keleti feléről, az 1800-as években több japán és koreai házaspár is vértanúhalált halt.⁴

* Előadás 2022. november 11-én *Az életszentség modelljei és a szentté avatások negyven évvel a Divinus perfectionis Magister apostoli konstitúció után (1983–2023)* címmel a római Lateráni Egyetemen tartott konferencián.

¹ XVI. BENEDEK PÁPA: *Die hl. Monika – Vorbild für christliche Mütter*, in *L'Osservatore Romano* (német kiadás) 39 (2009. szeptember 4.) 36. szám, 1.; vö. BENEDIKT XVI.: *Leben und Liebe. Über Ehe und Familie*, Sankt Ulrich, Augsburg, 2008; CHRISTOPHER WEST: *Die Liebe, die erfüllt. Gedanken zu Eros & Agape. Papst Benedikt XVI. und die menschliche Liebe*, Catholic Media, Köln, 2009; SCOTT HAHN: *Gottes Familie. Leben in der Liebe*, Sankt Ulrich, Augsburg, 2008.

² BENEDIKT XVI.: *Mit den Heiligen durch das Jahr. Meditationen*, hg. Leonardo Sapienza, Herder, Freiburg – Basel – Wien, 2010, 168–172, itt 172; vö. BENEDIKT XVI.: *Die Eheleute Priscilla und Aquila*, in IDEM: *Auf dem Fundament der Apostel. Katechesen über den Ursprung der Kirche*, Pustet, Regensburg, 2007, 139–164.

³ *A Római Martyrologium*, Szent István Társulat, Budapest, 2004.

⁴ A szent házaspárokról készült első történeti áttekintést HELMUT MOLL könyvében találjuk: *Selige und heilige Ehepaare*, Dominus, Augsburg, 2016.

Azt azonban hangsúlyozni kell, hogy e korszakig e házaspárok szentségének alapját egyéni hősi erényeik adták:⁵ olyan megkeresztelt férfiak és nők voltak, akik házasesetükben példamutató életet éltek, a legtöbb esetben egészen a vértanúhalált is vállalva.

Csak a 20. században a házasságra irányuló új teológiai reflexió vezette az Egyházat annak átgondolására, hogy a hitvesi állapot maga is alapja lehet egy „párosan élt élet-szentségnek”. Ezzel kapcsolatban idézem II. János Pál pápának a *Tertio millennio adveniente* kezdetű apostoli levelében⁶ található szavait: „Különösen azoknak a férfiaknak és nőknek hősi erényeit kell elismerni, akik a házasságban teljesítették keresztény hivatásukat. Mivel biztosan tudjuk, hogy ebben az életállapotban az életszentség gyümölcsei teremnek, meg kell találnunk a módját, hogy ezeket a gyümölcsöket képesek legyünk megragadni, és úgy tudjuk megmutatni az Egyháznak, hogy az a keresztény házastársak számára lelkesítő példakép legyen.” Tehát a szent házastársak tanítók lehetnek számunkra.⁷

Kétségtelen, hogy a múltban a házas és családi életet kevésbé tartották alkalmasnak a megszentelődésre, szemben a papok felszentelt, illetve a szerzetesek megszentelt életállapotával, akik intenzívebben szentelhetik életüket az imádságnak és felebarátaik szolgálatának. A házaseset mindennapiságát, melyet ezernyi földi és gyakorlati teendő töltött ki, nem tekintették kimondottan az erény akadályának, de az életszentség eléréséhez vezető legjobb és legközvetlenebb útnak sem.

Ezzel szemben a legutóbbi pápák rámutattak arra, hogy a házaspárnak, sőt a gyermekeknek az életszentsége a hétköznapok legrejtettebb zugaiban, az otthon falai között is növekedhet és érlelődhet. Egy olyan hétköznapiság, amely nyilvánvalóan nem mentes a problémáktól, a meg nem értésektől, a fájdalomtól és a szenvedésektől, de amelyet áthathat az a remény, amelyet szüntelenül éltet a házaspár hűséges és felbonthatatlan kapcsolata a Vőlegény Jézussal.

A férfi és nő közötti szerelem mindig Isten képmása, aki személyek közössége,⁸ és a házasság szentségében „élő tükörképpé” válik, vagyis „a szentségi jel által Krisztus és az Egyház kapcsolatának valóságos megjelenítésévé”.⁹ A II. Vatikáni Zsinat egyháztani perspektívája már kiemelte az Egyháznak mint szimfonikus valóságnak a természetét, ahol minden életállapotnak a kapott kegyelem szerint saját küldetése van. „A keresztény hitvesek [...] segítik egymást az életszentség elérésében a házasesetben.”¹⁰ „A gyermekek is [...] hozzájárulnak a szülők megszentelődéséhez.”¹¹ „Krisztustól az Egyházon keresztül a házasság és a család megkapja a Szentlélek kegyelmét, hogy tanúságot tegyen Isten szeretetéről.”¹² A *Gaudium et spes* zsinati dokumentumban pedig azt olvassuk, hogy a keresztény házastársak [...] „Krisztus lelkületétől áthatottan [...] egyre jobban

⁵ 1584-ben XII. Gergely pápa egy napra akarta tenni Szent Joakim és Anna liturgikus ünnepét, július 26-ra, de az a népi áhítatban is két külön emléknap maradt, egészen 1969-ig.

⁶ II. JÁNOS PÁL PÁPA: *Tertio millennio adveniente* apostoli levél, 1994, 37.

⁷ Nem elég beszélnünk Istenről, hanem meg is kell mutatnunk őt! Mindig hirdessétek az evangéliumot, és ha kell, szavakkal is! (vö. *Fonti Francescane*, 43). A szentek folyamatos katekézisek, akiket Isten azért adott nekünk a történelem során, hogy megmutassák az Egyház lehetséges és legszebb arcát.

⁸ FERENC PÁPA: *Amoris laetitia* apostoli buzdítás, 11.

⁹ II. JÁNOS PÁL PÁPA: *Familiaris consortio* apostoli buzdítás, 13. FERENC PÁPA: *Amoris laetitia*, 11, 71 és 72: „A házastársak valóban megjelenítik Krisztus és az Egyház kapcsolatát.”

¹⁰ II. Vatikáni Zsinat: *Lumen gentium* dogmatikai konstitúció, 11.

¹¹ II. Vatikáni Zsinat: *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúció, 48.

¹² FERENC PÁPA: *Amoris laetitia* apostoli buzdítás, 71.

elériük tökéletességüket és kölcsönös megszentelődésüket és közösen dicsőítik Istent”.¹³ Tehát a hitvesi szeretet ténylegesen bekapcsolódik a velünk maradó Isten szeretetébe, melyet a Megváltó Krisztus ereje állandóan táplál, fenntart és gazdagít, hogy ez a szeretet a házastársakat Istenhez vezesse. Együtt. Nem elméletben, nem azért, mert a házasságra vonatkozó teológiai reflexió ezt állítja, hanem a gyakorlatban, a mindennapi életben, ahol a házastársak a kegyelem által valóban megtapasztalhatják Krisztus jelenlétét, és az életszentség „rendes” útját járhatják. Nem automatikusan, hanem bizonyos, reálisan lehetséges feltételek mellett.

II. János Pál pápa 1984-ben a római egyházmegyei szinódus képviselőinek jelenlétében kifejezte azon kívánságát, hogy pápasága alatt az oltárok tiszteletére emeljen egy *házaspárt*. Ez meg is történt, 2001. október 21-én, Rómában, az olasz *Luigi* (1880–1951) és *Maria* (1884–1965) *Beltrame Quattrocchi* volt az első házaspár, akiket *együtt avattak boldoggá*, és négy gyermekük közül három jelen is volt a szertartáson.¹⁴ Egyikük, *Enrichetta* boldoggá avatásának eljárása is megkezdődött.

Már 1971-ben két szentéletű házastársnak, *Louis* és *Zélie* Martinnek, *Lisieux-i Szent Teréz* szüleinek a boldoggá avatási ügyét, melyek külön-külön kezdődtek, VI. Pál pápa utasítására egyesítették, amikor az egyházmegyei szakasz lezárultával a Szenttéavatási Ügyek Kongregációja elé kerültek Rómában. A házaspárt aztán II. János Pál pápa 1994-ben tiszteletreméltóvá nyilvánította, XVI. Benedek pápa 2008-ban boldoggá avatta, Ferenc pápa pedig 2015-ben szentté avatta. 1976-ban *Albino Luciani* velencei pátriárka, a későbbi I. János Pál pápa ezt írta: „Amikor meghallottam, hogy a Gyermek Jézusról nevezett *Szent Teréz* szüleinek boldoggá avatási ügyét elindították, azt mondtam: »Végre egy páros boldoggá avatás!«.” A tanítóhivatal többször is nyilatkozott a házastársak szentségre való közös hivatásáról, de egy valós eset kánoni elismerése még hiányzott.

Napjainkban az Egyház fokozatosan ébred tudatára megannyi házaspár és „szomszédos család”¹⁵ rendkívüli jelenlétének, akik a 20. században is nyomát hagyták annak, hogy lehet örömmel együtt megélni a krisztusi kegyelemmel átjárt mindennapi életet. E párok és családok némelyikének elismerésére már elindították az eljárást: *Isten szolgálói, tiszteletreméltóak, boldogok*. Hétköznapi emberek, akik dolgoznak, gyermekeket nevelnek, néha sokat nélkülöznek és szenvednek, de akiknek minden körülmények között sikerült, mint *Louis* és *Zélie* Martinnek, „együtt haladni a menny felé”.

Ahogy ismét Ferenc pápa emlékeztet bennünket, „van sok szent házaspár, mindegyik házastárs párja megszentelődésének eszköze lett”.¹⁶ Olaszok, spanyolok, dél-amerikaiak, afrikaiak, ázsiaiak, akik a világ minden táján képesek voltak családjuk középpontjába állítani Istent.

A szóban forgó eseteket vizsgálva valóban felismerhetjük, hogy az életszentségre való meghívás az az út, amelyen Krisztus mindannyiunk hivatásán keresztül megnyilatkozik, nemcsak mint megkeresztelt hívő egyének életén keresztül, hanem életállapotunk, például a házasság révén is. A házások ugyanis arra kaptak meghívást, hogy *együtt* járják az életszentség útját: házaspárként, a házasság egyetlen szentségében. Ha ugyanis a ke-

¹³ II. Vatikáni Zsinat: *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúció, 48.

¹⁴ Vö. FRANCESCO DI FELICE: *Maria Corsini e Luigi Beltrame Quattrocchi ricordano con la forza della testimonianza che il matrimonio è una via di santità* [Maria Corsini és Luigi Beltrame Quattrocchi tanúságtételük erejével emlékeztetnek arra, hogy a házasság életszentséghez vezető út], in *L'Osservatore Romano* (2001) 24. szám, 4. JOSÉ SARAIVA MARTINS: *La profezia della santità coniugale*, in *L'Osservatore Romano*, 2001. október 10., 9.

¹⁵ FERENC PÁPA: *Gaudete et exsultate* apostoli buzdítás, 7.

¹⁶ Uo., 141.

resztséggel a Szentlélek leszáll mindannyiunkra, Isten gyermekeivé tesz és személyes életszentségre hív bennünket, akkor a házasságban a Szentlélek *leszáll* a házastársak *szeretetkapcsolatára*, hogy átalakítsa szeretetre való képességüket olyannyira, hogy együtt tegye szentté őket. Ahogy Pellegrino Paoli atya, Maria Beltrame Quattrocchi lelkiatyja írta: „Az életszentség nem abban áll, hogy rendkívüli dolgokat teszünk, hanem abban, hogy jól és a legnagyobb tökéletességgel tesszük azokat a dolgokat, amelyek saját életállapotunkhoz tartoznak”,¹⁷ és – teszi hozzá Szent Pál – „mindig ahhoz a hivatáshoz méltóan viselkedünk, amelyet kaptunk” (vö. Ef 4,1).

Ezt szem előtt tartva az „Amoris laetitia” családévben a Világiak, Család és Élet Dikasztériuma kiadott egy kötetet *La santità nelle famiglie del mondo* [Életszentség a világ családjaiban]¹⁸ címmel, amelyben minden földrésről egy-egy, összesen nyolc olyan család történetét mutatja be, tanúságtételeikből és kézírataikból vett részletekkel, akiknek boldoggá avatási eljárása folyamatban van vagy már lezárult. Ennek a könyvnek az a célja, hogy konkrét utat kínáljon a családapasztorációnak a házasság és a család mint életszentséghez vezető út szépségének megismertetéséhez, ahogyan azt a családok 2022 júniusában Rómában megrendezett tizedik világtalálkozójának témája is kéri.¹⁹

A családév alkalmat adott arra, hogy a *Gaudete et exultate* apostoli buzdítás életszentségre való felhívásának fényében az *Amoris laetitia* újraolvasását sürgessük. A 21. században, a családi élet mai összetettségében a családoknak minden eddiginél jobban fel kellene fedezniük az együttélés, a stabilitás és a hűség nagy értékét, megmutatva, hogy egy látszólag „normális” családi élet is valóban Lélekben élt életté, Istenben élt életté válhat.

Másfelől ez a „családi lelkiesség” kifejezés jelentése. „A családi szeretet lelkiessége – olvassuk az *Amoris laetitia*-ban – ezernyi valós és konkrét gesztusból épül. A közösséget érlelő ajándékok és találkozások változatosságában van Isten lakóhelye.”²⁰ Benne egy igazi „megszentelődés útja a mindennapi életben” zajlik.²¹ A családi közösség tágitó erejével kapcsolatban pedig az *Amoris laetitia* a következőket állapítja meg: „A házasságban élő férfi és nő közötti szeretetet, valamint – származtatott és kiterjesztett formában – az ugyanazon család tagjai közötti szeretet [...] a családot napról napra szorosabb és elmélyültebb közösséggé teszi. [...] Ide tartoznak a barátok és barátcsaládok, valamint a családközösségek is, amelyek támogatják egymást a nehézségekben, a társadalmi elkötelezettségben és a hitben.”²² Így az üdvösség, melyet a hitvesek a szentségben kapnak, amelyben szeretetük „gyógyul és tökéletesedik”,²³ egyúttal arra készíti őket, hogy „üdvözítő közösséggé váljanak”.²⁴

A szent családok ugyanis, melyeket az Egyház a legutóbbi évszázadban vizsgál, szinte mindig „normális” családok, akik képesek voltak felismerni Krisztust mindennapi kapcsolataikban, és szemüket Istenre szegezték, megengedve neki, hogy „rendes” minden-

¹⁷ GIORGIO PAPÀSOGLI: *Questi borghesi... I servi di Dio Luigi e Maria Beltrame Quattrocchi*, San Paolo, Cinisello Balsamo, 1994, 66.

¹⁸ DICASTERO PER I LAICI, LA FAMIGLIA E LA VITA: *La santità nelle famiglie del mondo*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 2022.

¹⁹ A találkozó témája, amelyet Ferenc pápa választott: „Családi szeretet: hivatás és az életszentség útja”.

²⁰ FERENC PÁPA: *Amoris laetitia* apostoli buzdítás, 315.

²¹ Uo., 316.

²² Uo., 196. [Az utolsó idézett mondat hiányzik a magyar kiadásból.]

²³ II. Vatikáni Zsinat: *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúció, 49.

²⁴ II. János Pál pápa: *Familiaris consortio* apostoli buzdítás, 49.

napjaikat „rendkívülivé” tegye.²⁵ Egyes esetekben a házaspár járta az életszentség útját, más esetekben az egész családi közösség. Ezek a házastársak életük során kialakították azt a képességüket, hogy befogadják egymást, hogy megéljék a hűséget és a komplementaritást szülői szerepükben, tudatában annak, hogy szükségük van egy olyan kegyelemre, amely felülmúlja szeretetképességük határát, és lépésről lépésre önmagukon túra vezeti őket. Ragyogó a láncfonal és vetülékfonal képe, melyről Maria Beltrame Quattrocchi ír: „Ilyen a házasság: [...] szárlól szárla, Istenben egymásba fonódva, megszakítás nélkül – mindvégig – az örökkévalóságig. [...] Egységes szöttek, egyetlen anyagból alkotva [...], amilyenek Isten akarta [...] szétszakíthatatlanul.”²⁶

De hogyan valósul meg az, amit az *Amoris laetitia*-ban olvasunk: „A házasság szentsége [...] ajándék a házastársak megszentelődésére és üdvösségére”?²⁷ A házassági ígéretek között szerepel a következő elköteleződés: „Segíteni foglak az életszentségre való törekvésedben.” Azzal, hogy megnyílnak a kegyelem előtt, a házastársak egymás számára Isten cselekvésének eszközeivé válnak.

A Rugamba házaspár történetét olvasva, akik 1994-ben Ruandában haltak vértanúhalált, hét gyermekükből hattal és egy unokájukkal együtt, az ember érzékeli azt a rendkívüli erőt, amely Daphrose-t, Cyprien feleségét – akit férje megalázott, nyilvánosan kitagadott és ok nélkül elbocsátott – arra készítette, hogy szüntelenül imádkozzon férje megtéréséért, odaadóan és nagylelkűen szeretve őt. Az ő feltétel nélküli szeretetről tett tanúsága fogja őt arra indítani, hogy megtérjen, bocsánatot kérjen, és a vértanúságot is vállaló, rendíthetetlen hit bátorságával éljen.

Ezeknek a szent házastársaknak az élete megmutatja nekünk a házasság lényegét, vagyis az igazi lelki közösséget, melyet „derűs lélekkel, az isteni kegyelemben és a saját akaratunkban bízva” élünk meg,²⁸ amelyet sosem lehet figyelmen kívül hagyni.

Isten állandó keresése, az ő felismerése a családi élet eseményeiben és a szenvedésben, az a magatartás, amely helyet ad neki a gyermekekkel folytatott és a házastársak egymás közötti beszélgetéseiben, mind olyan állandó értékek, amelyek azt mutatják, hogy a házasságban a hitvestársakat „állapotbeli feladataikra és méltóságukra egy külön szentség erősíti meg és *mintegy szenteli fel*”.²⁹ A Beltrame Quattrocchi házaspár, a Bernardini házaspár, az Amendolagine házaspár Olaszországban, az Alvira és az Ortiz házaspár Spanyolországban, a Takashi házaspár Japánban és a Rugamba házaspár Ruandában konkrét példái annak, hogy a házasság nem egy elérendő tökéletes eszménykép, hanem egy viszontagságokkal teli, mindig alakulóban lévő szeretettörténet, amelyben nagy dolgokat tud művelni Krisztus, ha helyet talál az emberek szívében.

A szent házaspárok azt üzenik nekünk, hogy minden család megvalósíthatja a saját életszentségútját. A családos életszentség újdonsága – abban az individualista világban, amelyben élünk – az, hogy senki sem üdvözülni egyedül, hanem csak azoknak a kapcsolatoknak a hálójában, amelybe beágyazódik, mert, ha a házasság középontjába Istent helyezünk, „csodákat teszünk azzal, ami otthon zajlik” (Ferenc pápa, 2015). Mi az a közös szál, amely összeköti ezeket a szent családokat? Mi az az elengedhetetlenül szükséges dolog, ami közös bennük?

²⁵ FERENC PÁPA: *Gaudete et exsultate* apostoli buzdítás, 17.

²⁶ MARIA BELTRAME QUATTROCCHI: *L'ordito e la trama, Radiografia di un matrimonio*, Fondazione Luigi e Maria Beltrame Quattrocchi, Roma, 2001, 12.

²⁷ FERENC PÁPA: *Amoris laetitia* apostoli buzdítás, 72.

²⁸ II. JÁNOS PÁL: *Familiaris consortio* apostoli buzdítás, 34.

²⁹ II. Vatikáni Zsinat: *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúció, 48.

Azok a 20. századi családok, amelyeknek boldoggá vagy szentté avatási eljárását elindították, olyan családok voltak, mint a legtöbb emberé. Néhány esetben a házások szerelme egészen világias környezetben, az Egyháztól távol született, mint Laura és Edoardo Ortiz esetében, akik a második világháború és a század vége között a modern Spanyolországban éltek. De minden esetben az a döntés határozta meg kezdettől fogva házaseletüket, hogy nem egy közepszerű keresztény életre szorítkoznak, hanem inkább az „evangélium szép életét” választják, teret engedve a kegyelemnek, és kezdettől kézbe véve hitvesi életük irányítását. Az így alapított család valóban az erények gyakorlásának és a szeretet megélésének helyévé vált, a Szentlélek és a kegyelem kiadásának helyévé, és mindent tudatosan házasi hivatásukra alapoztak.

Így „Louis és Zélie [Martin] megértették, hogy nem a házasság ellenére, hanem a házasságon keresztül és a házassággal együtt válhatnak szentté, és hogy magát a házasságot úgy kell tekinteni, mint *páros felemelkedésük* kiindulópontját.”³⁰

A menny felé való törekvésükben sikerült egy élő és megélt hit példájával alakítaniuk lányukat, megmutatták, hogy a család kiváltságos hely lehet arra, hogy a legkisebbek jellemét és lelkiismeretét kialakítsuk.³¹ 1858-ban házasodtak össze: Louis harmincöt, Zélie huszonhét éves volt. A férj órasmester, a feleség csipkehímző. A család és a lányok számára fontos szerepet játszott Zélie nővére, Dosithée vizitációs nővér, és testvére, Isidore Guérin is. Zélie haláláig a normandiai Alençonban éltek, majd Lisieux-ben. Paraszti származásúak és nagyon vallásosak voltak. Amikor Louist megkérdezték, miért térdel olyan sokáig az átváltoztatás után, azt válaszolta: „mert hiszek”. Zélie egyik levelében ezt írta a fiának: „Lelkem teljes buzgalmával imádkozom, hogy Isten minden gyermekemre árássa azt a boldogságot és nyugalmat, amelyre ebben a hányatott életben szükség van.” „Sok gyermeket szerettem volna, hogy a mennyországnak neveljem őket.”³²

Halála előtt Louis felemelte az ujját, hogy a mennyre mutasson a lányainak, ahol mindannyian találkozni fognak: egy apa vallásos nevelésének utolsó mozdulata. A menny volt az első szó, amelyet Teréz kimondott; az Orion csillagkép T-je számára az ő égre írt neve volt, és túlaradó boldogságában szülei halálát kívánta. Számára halála előtt a kérdés az volt: „Nyitva van-e számomra a mennyország?” És azt mondta az apjáról: „Csak rá kell nézni, hogy tudjuk, hogyan imádkoznak a szentek.”

Teréz a szülei által megélt erényekről így írt: „Ahogy a kismadarak a szüleiket hallgatva tanulnak meg énekelni, ugyanígy tanulják meg a gyermekek is az erények tudományát, az isteni Szeretet magasztos énekét azon lelkek közelében, akik életre nevelésükre megbízást kaptak.” Az emberi és a vallási nevelést Louis és Zélie együtt végezték, gyermeknevelésük közös életszemléleten alapult. Az egész családi életet egy cél felé irányították: a mennyország felé, ahová az Atya vonzza az embert, anélkül, hogy annak érdemeket kellene gyűjtenie. Mint jól tudjuk, Isten nem érdemeink miatt, hanem csakis kegyelemből szeret bennünket.

³⁰ JOSÉ SARAIVA MARTINS BÍBOROS: *Homília Louis és Zélie Martin boldoggá avatásán*, Lisieux, 2008. október 19.

³¹ A szülők által a gyermekeiknek átadott nevelési hozzájárulás alapvető fontosságú. „A házastársi szeretet termékenysége kiterjed az erkölcsi, lelki és természetfölötti élet gyümölcseire, melyeket a szülők nevelés útján adnak át gyermekeiknek. A szülők gyermekeik első és legfontosabb nevelői. Ebben az értelemben a házasság és a család alapvető feladata az élet szolgálata” (*A Katolikus Egyház katekizmus*, 1653)

³² Idézi: LUDMILA E STANISLAW GRYGIEL (ed.): *Sposi santi. Dieci profili di santità coniugale*, Cantagalli, Siena, 2012, 131. és köv.

A családban világosan érzékelhető volt a keresztény tökéletességre való nevelés, a világi dolgoktól való elszakadásra való gyengéd, mégis határozott törekvés, és az Istenre való teljes ráhagyatkozás: „Isten csak annyit ad, amennyit elbírsz” – írta Zélie.

Az eucharisztia és az imádság volt a lélegzetük, de a Szűzanya és Szent József iránti áhítat is: mint amilyen áhítatott Ferenc pápa ébresztett a családokban a *Patris corde* apostoli levelével, a családok évében.

Családi életük erényes magatartásformákból állt: a lényegi dolgok (egyszerűség, igazság, alázat, lelki erősség) előtérbe helyezése, a pazarlás kerülése, szorgalom, vidámság, bátorság a munkában, szolidaritás a szegényekkel, szakmai és társadalmi felelősségvállalás. Gyermekikkel együtt missziós szellemben imádkoztak a bűnösök megtéréseért. Az Isten cselekvésére hagyatkozó szülők mellett a gyermekek befogadták a szentté válás feltételeit, s így a kegyelem virágzásnak indult bennük. Így született meg a kis Teréz szívében az *életszentség kis útja*: a szeretet megélése a hétköznapokban, saját szegénységünk és semmi voltunk elismerése, önmagunk bizalommal való átadása az irtalmas Isten kezébe.

Ma az Egyház elismeri ebben a házaspárban a házastársi szeretet intézményének szentségét. A Martin házban nem haboztak Istent az első helyre tenni. A megpróbáltatások között is:³³ négy gyermekük korai elvesztése; Zélie halála mindössze negyvenhat éves korában;³⁴ mind a négy lánynak azon döntése, hogy Istennek szenteli magát, és a már özvegy és beteg apának az ebből következő magánya. E házaspár mindennapi életéből egyértelműen kiderül, hogy „személyes és házastársi életüket átalakította belülről a szentségek mindennapi vétele és az állandó kapcsolat Istennel”,³⁵ és ez nem követeli meg tőlük, hogy lemondjanak a normális családi életről, melyben vannak nehéz periódusok, munkás napok, de kikapcsolódás és öröm is.

Amire szükség van: az a készség, hogy folyamatosan dolgozzunk önmagunkon, emberiségünkön, kérve Isten kegyelmét és bízva benne. És ez mindenki számára elérhető. Más szóval, a Martin család mindennapi életének mindig egy vertikális dimenzióval összefonódott horizontális dimenziója volt, mely a gyakorlati dolgoktól kezdve folyamatosan a menny felé irányította tekintetüket, megakadályozva, hogy önmagukba zárkozzanak, és készségessé téve őket Isten akaratának felismerésére és a meghallgatás számára. Martinék nem hajtottak végre önmagukban rendkívüli cselekedeteket, hanem a mindennapi életbe ágyazódó lelkiséget élték, mely arra készítette őket, hogy gyermekekkel törődjenek, és gondoskodjanak a körülöttük élő emberekről.³⁶

Boldog Luigi és Maria Beltrame Quattrocchi története viszont két olyan házastársról szól, akik négy gyermek (közülük három bencés szerzetes) szülei, és akik „keresztény módon szentelték meg hitvesi szeretetüket”.³⁷ Örömeik és gondjaik közepette lelkiségben gazdag létet voltak képesek megvalósítani, melyben minden nehézség *alkalom* (ahogy Ferenc pápa mondja az *Amoris laetitia* 237. pontjában) és a házastársak közötti szinergia lehetősége volt. A középpontban a mindennapi szentmise, a Szűz Mária iránti gyermeki

³³ Marc Aillet, a franciaországi Bayonne püspökének a Gyermek Jézusról nevezett Szent Teréz szülőhelyére tett zarándoklat – Alençon, 2015. október 8. – végén mondott homíliájából.

³⁴ *Levél sógornőjének*, 1877. február 20.: „Ha a jó Isten azt akarja, hogy meggyógyuljak, nagyon boldog leszek, mert végül is élni akarok; nehéz elhagynom a férjemet és a lányaimat. Ugyanakkor azt mondom magamnak: ha nem gyógyulok meg, az talán azért van, mert hasznosabb lesz számukra, ha elmegek.”

³⁵ <https://lanuovabq.it/it/i-coniugi-martin-primi-santi-sposi-nella-chiesa>

³⁶ DICASTERO PER I LAICI, LA FAMIGLIA E LA VITA: *La santità nelle famiglie del mondo* [Életszentség a világ családjaiban], Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 2022, 27. A szövegben szereplő tanúvallomásokra és történetekre való hivatkozások egy része ebből a kötetből való.

³⁷ CAMILLO RUINI: *A szentté avatási eljárás megnyitása*, 1994. február 12.

áhitat és a bölcs lelki tanácsadókra való odafigyelés állt. Így tudták kísérni gyermekeiket a hivatáskeresésben, és hozzászoktatni őket, hogy mindent „a tető feletti valóság” szerint értékeljenek, ahogyan szerették mondani. Együtt élték át azt a drámai eseményt, amikor visszautasították az abortuszra vonatkozó javaslatot Enrichetta terhessége alatt, bízva Istenben, annak ellenére, hogy Mária kockázatot vállalt.

Gyermekeivel kapcsolatban ezt írta: „Hitben neveltük őket, hogy megismerjék és szeressék Istent. És ez az Istenről szerzett ismeret volt az, ami vonzotta őket.” „Éjjel-nappal féltékenyen vigyáztunk rájuk, nehogy béres alakok valahogy beszennyezzék a lelküket. Úgy éreztük, óriási felelősséget viselünk ezekért a lelkekért Isten előtt, aki ránk bízta őket.” Nem ugyanezt a féltést érezzük mi, szülők is, amikor gyermekeinkre gondolunk?

A házastársak közötti kölcsönösség mélységes megosztásra vezette őket: „Minden közös, az effektív és affektív értékek állandó cseréjével, a törekvések és célok egységes életével, kölcsönös tisztelettel és mérhetetlen szeretettel.” Ez lehetővé tette számukra, hogy át lépjenek az „én”-ből a „mi”-be.

Maria és Luigi „mi”-jében ott volt Isten. „Földi életüket az az örökös gondolat vezérelte, melyet maga Isten ihletett: hogy kedvesüket boldoggá tegyék.” „A vetülékfonal a láncfonal függvénye; a láncfonal a vetülék előhívója – és ahogy egyik a másik nélkül nem alkothat szőttest, úgy az egyik fél a másiktól kap erőt és támaszt. Ilyen a házasság.”

Életükkel azt mondták: „jó, hogy vagy”, jó, hogy vagy nekem. Szerelmük olyan volt, mint egy „létra ég és föld között”, amely közelebb vitte őket Istenhez.

Kiegészítették egymást, ez a szeretetnek, a bátorságnak, az alázatnak és a valós énképnek a gyümölcse. Életének egy bizonyos pontján Maria várja Luigit, aki lemarad a hit útján: „Kölcsönadom neked a saját hitemet, kinyújtom a kezemet, és te használd azt fel, hogy egyenesen járj az úton, még ha a tövisek miatt vérzik is a lábad.”

Élő katekézis ez a mai családpszichológia számára, sok fiatal házaspár számára, hogy azt érezzék: egy olyan Egyház kíséri őket, amely példával és nem csak szavakkal tudja tanúsítani, hogy a házaselet lehetséges, gyümölcsöző és alapvető fontosságú a család, az Egyház és a társadalom javára.

Isten szolgálói Ulisse és Lelia Amendolagine 1893-ban születtek és a 20. század első felében éltek Rómában, együtt Ulisse szüleivel, Lelia édesanyjával, sógornőjével, és annak férjével és fiával. Sok családban előforduló helyzet, melynek háttérben általában mély házassági válságok állnak. Öt gyermekük született. Ulisse prefektus volt a belügyminisztériumban. A háború alatt nagy anyagi nehézségeket és üldöztetést éltek át. Leliának nagyszerű érzéke volt az irányításhoz, és otthon minden zökkenőmentesen ment, Ulisse sosem szólt bele semmibe. Három gyermekük választotta a szerzetesi életet. Lelia ötvennyolc éves korában halt meg; egész családi életük középpontjában Isten akaratának keresése és a napi ima állt. Ulisse imádkozott őrangyalához, és gyakori haragra lobbanásával szemben ravasz megoldást talált: tollat és papírt. Gyermekeik nevelése során a lényeges dolgokat helyezték előtérbe, a legfontosabb egymás javának keresése volt. Irányították gyermekeiket, de nem vették el szabadságukat. Az iskolaválasztást, az életdöntéseket meghozatalát gyermekeik megítélésére bízták, mert az egészséges közeg, a szilárd család és a következetes nevelés megteremtette az alapot a kiegyensúlyozott személyes döntésekhez. Óvatosságra intő tanácsok. Bátorság megtiltani a rosszat. Megtanították gyermekeiket arra, hogy imádkozzanak egymásért. Ulisse keményen dolgozott, Lelia a gyermekeinek szentelte magát. Lelia kedélyesebb és derűsebb természetű volt, Ulisse tűnődő, bizonytalanabb a konkrét teendőket illetően. Ami közös volt bennük, az a hit, amelyet „olyan fényként éltek meg, amelyen keresztül a család minden eseményét

együtt nézték, együtt vitatták meg, értelmezték és fogadták el”. Gyermeküknek írt leveleikben gyakran olvasható utalás a házastársra: „Ahogy apa írta neked, ahogy anya mondta neked.” „Nem vitatkoztak a gyerekek előtt, és nem mondtak ellent egymásnak. A szüleik egymás iránti szeretete mintául szolgált számukra, ők is ilyen házasságra vágytak.”³⁸

Minden fontos döntést közösen hoztak meg: megbeszélték egymással, és senki sem ment a maga feje után. Gyóntatójuk lelki tanácsára támaszkodtak, hogy biztosak legyenek abban, mi a helyes. Nevelési tervüknek a hit volt a titka és a biztosítéka. Beszélgetéseik főleg vacsoraidőben, a konyhában zajlottak; amikor már késő volt, és a gyerekek már ágyban voltak, megragadták az alkalmat, hogy megosszák egymással a napjukat. Vasárnaponként a világi kultúra ellensúlyozására igényes, értékes könyveket olvastak együtt gyermekeikkel. Ma, az okostelefonok korában azon kapjuk magunkat, hogy vasárnaponként Instagram-videókat nézünk gyerekeinkkel, és megpróbálunk legalább kritikus szemléletet kialakítani bennük, hogy észrevegyék a tartalom teljes hiányát, vagy segítjük őket, hogy ott keressenek tartalmat, ahol látszólag nincs. Valódi nevelési kihívássá vált, hogy rávegyük őket könyvek olvasására.

Lelia 1951-ben rákban meghal, ajkán Mária nevével: tizenéves gyermekei megszenvedik a hiányát, ketten közülük ki is hagynak egy évet az iskolában. De Isten akaratát elfogadva éltek meg mindent.

A 20. század első felében élt tiszteletreméltó Sergio Bernardini és Domenica Bedonni, akik világos életprogrammal rendelkeztek: mindig az Úr akaratát követni, sosem kételkedni segítségében, és igent mondani minden gyermekre, akikkel a Gondviselés megajándékozta szerelmüket. „Sok gyermekünk lesz, az Úr szeretetére és a mások iránti szeretetre neveljük őket: jót cselekedni neveljük őket, hogy amit mi ketten akartunk tenni, azt tegye őt, tíz vagy talán több gyermekünk is.”

Sergiónak volt egy első házassága, Emilia Romanival, akitől két gyermeke született. Nagyon rövid időn belül mindhárman meghaltak. Sergio a szívébe írva hordozta Jób szavait: „Az Úr adta, az Úr elvette; áldott legyen az Úr neve” (Jób 1,21). Lelki sötétségben él, mígnem plébánosa emlékezteti Szent Pál szavaira: „Ember, ki vagy te, hogy vitába szállsz az Istennel?” (Róm 9,20). Összeszedi magát, Amerikába indul, ahol bányában dolgozik. Súlyos balesetet szenved, mely után, továbbra is az imára hagyatkozva, úgy dönt, hogy visszatér Olaszországba. Megismerkedik Domenicával, és házasságukból tíz gyermek születik. Egyszerű földművesek lesznek, de ez nem akadályozza meg őket abban, hogy családjukat családgyeházzá tegyék, ünnepi, játékos légkörrel, de imádsággal is. Tíz gyermekük közül hatan szerzetesnők lesznek, két fiú szerzetes, két lányuk pedig férjhez megy. Örömmel fogják megvalósítani, amit II. Szent János Pál 1984-ben kívánt: „Kedves házaspárok, működjete együtt Istennel azáltal is, hogy segítitek gyermekeiteket abban, hogy felfedezzék és megvalósítsák a küldetést, amelyet Krisztus rájuk bízott. Ez az irántuk érzett szeretetetek legnagyobb jele.”³⁹

Mindig biztosak voltak abban, hogy Isten az élet legnagyobb szenvedéseiben is jelen van, így valóban „a kegyelem kiszolgáltatói” lettek egymás felé.⁴⁰ Olyan szempont ez, amelyet az Egyházban még mindig nehezen tudunk felfogni. Elég, ha arra a kettősségre gondolunk, amely sokáig uralta a házasság értelmezését a világiak, de a papok részéről is, mely szerint egy dolog volt a házasság szentsége, ahogyan azt a jegyeseknek szóló fel-

³⁸ Inés Escauriaza vallomása, in: Laura és Edward: *Un amore eterno* (2016. április 18.), www.opusdei.org.

³⁹ II. JÁNOS PÁL PÁPA: *Üzenet a hivatások 21. világnapjára* (1984. február 11.), 4.

⁴⁰ XII. PIUSZ PÁPA: *Mystici Corporis* enciklika (1943. június 29).

készítő tanfolyamokon elmagyarázták, és egy másik dolog volt a házásoknak és a családnak az élete, mintha ez két valóság lenne egymás mellett. A házasság szentsége viszont, mivel állandó, nem olyasmi, ami kívülről száll a házásokra, hanem a házások maguk, az ő kapcsolatuk válik szentséggé. Ebben az értelemben a kegyelem kiszolgáltatói egymásnak, az őket összekötő kötelék révén. A hitvesi kapcsolaton belül, de a családi kapcsolatokban is, a keresztségből származó *tria munera* tehát olyan adományt jelent, amelynek célja az a sajátos küldetés, hogy építsék *családegyházukat*, mind kapcsolataikban, mind a tágabb egyházi közösségen belül. A keresztséggel és a házassággal, más szóval, arra kapnak meghívást, hogy prófétaként, királyként és papként éljenek a szentség kegyelmével, vagyis házastársként.

Ahogy a *Lumen gentium* zsinati dokumentumban olvashatjuk, „életük állapotában és rendjében”⁴¹ olyan ajándékkal rendelkeznek Isten népében, amely a kegyelem és az életszentség szolgálattévőivé teszi őket. Így válnak képessé arra, hogy megszenteljék egyszerű, mindennapi gesztusaikat, melyek ekképpen „liturgikus” gesztusokká válnak.⁴²

Szeretnék röviden megemlíteni egy rendkívül aktuális történetet, ez a 20. század elején született Takashi és Midori Nagai története Japánban. Takashi orvos, elkápráztatja a terjedő ateista és pozitivista kultúra, mely új távlatokat ígér, és sok japánt eltávolít évezredek hagyományaitól. Haldokló édesanyjának ágyánál megáll, hogy elgondolkodjon az élet és a halál értelmén. Vonza a keresztyén üzenet, ezért befogadást kér a Moriyama családnál, melyben Midori nevelkedik, aki az urakami Rejtőző Keresztyének közösségének vezetőinek leszármazottja, olyan embereké, akik évszázadokon át rejtőzködve tartották életben a katolikus hitet családjukban. Nekik, és különösen Midorinak köszönheti, hogy találkozik az Úrral, és nem sokkal az esküvő előtt megkeresztelkedik. Takashinak és Midorinak négy gyermeke lesz, akik közül kettő csecsemőkorban meghal. Röntgenorvosként végzett munkája miatt Takashi leukémiás lesz. Midori azonban már öelötte, 1945. augusztus 9-én meghal, a Nagaszakira ledobott második atomcsapásban. Amikor Takashinak sikerül hazatérnie, már csak hamut talál, feleségének néhány elszenesedett darabját és szétesett rózsafüzérét. Takashi ezt írta: „Amikor rájöttem, hogy amit keresnem kell, az valami olyan, ami nem hal meg, [...] új és nagy remény költözött a szívembe. Azt keresve, ami sosem vész el, új életet kezdtem.” Ettől kezdve egy kunyhóban élt az atomcsapás után kopáran maradt, szélfúttá pusztán, két kisgyermekkel a karján, mozdulatlan testtel. Könyveket írt és reményt nyújtott mindenkinek.

Ez egy másik közös vonás a szent családokban: annak tudatosítása, hogy *ami elmúlik*, az nem szentelhet meg, hiszen csak az maradandó és az tesz boldoggá, ami az örökkévalóságban gyökerezik. Ha a házastársak nem segítik egymást a közös életszentségre törekvésben, és csak külön-külön törekszenek rá, akkor a végén eltávolodnak egymástól, és a házaseletet a megfeneklés veszélye fenyegeti. Ahol viszont sikerül *communio personarumot* építeni, ott remélhető, hogy együtt élhetnek a *communio sanctorum*ban. Közelgő halálát érezve Maria Beltrame Quattrocchi ezt írta férjének: „Én magam [...] foglak úgy bemutatni Istennek, mint valami enyémet, és ő mindig segíteni fog neked, nem miattam, hanem mert mindenem most már teljesen [...] Jézusé.”

Természetesen reálisan nézve azt mondhatjuk, hogy a legtöbb esetben minden család az ideje nagy részében nem a helyes irányba tart. Nem számít. A szentség útján való megmaradás titka abban rejlik, hogy van céltudatunk. Egyértelmű cél és közös jövőkép (a menny). A jó élet sarokkövein alapuló repülési terv: a lényeges dolgokat tenni első

⁴¹ II. Vatikáni Zsinat: *Lumen gentium* dogmatikai konstitúció, 11.

⁴² A „családi élet liturgiájáról” a családokban, vö. <https://www.peytonfamilyinstitute.org>.

helyre; egymás javát keresni (a „mi” és a határok értéke); együtt építkezni; megújulni közös, elsősorban párban végzett imával. Végeredményben ezek a szent házastársak, akiket bemutatunk, csak komolyan vették a kegyelem létezését házasságuk szentségében,⁴³ és úgy mond „működésbe hozták” azokon az eszközökön keresztül, amelyeket az Egyház minden hívő számára ajánl: a szeretet és a szolgálat tettei, az imádság, a szentségek.

Leveleiket és naplóikat olvasva, gyermekeiknek és azoknak a tanúságtételét hallgatva, akik ismerték őket, világossá vált a különbség a *jó házasság* és a *szent házasság* között: egy jó házasságban a házastársak igyekeznek szeretni egymást, és küzdenek korlátaik ellen; és egy „működő” házasság nem feltétlenül jelzi, hogy a szentség „működik”; egy szent házasságban a házastársak korlátaikkal találkozva Isten kezébe helyezik erőfeszítéseiket, és így tetteik túlmutatnak azon, amire képesek, és azt mutatják meg, amit Isten tud megtenni. „Az életszentség mértéke” ugyanis nem a mi nagyságunktól függ, hanem „attól a teremtőtől, amelyet Krisztus elér bennünk”.⁴⁴ És ezek a családok tudták, hogyan kell őt növelni, még a szegénység, betegség és mindenféle nehézség közepette is.

Ferenc pápa pedig jól mutatott rá arra, hogy „néha a házasságnak nagyon elvont, mintegy mesterségesen megalkotott teológiai eszményét adtuk elő, amely távol állt a maguk valójában vett családok konkrét élethelyzetétől és valós lehetőségeitől”.⁴⁵ Ezzel szemben a szent házaspárok azt bizonyítják, hogy „a Szentlélek mindenfelé árasztja az életszentséget”⁴⁶ azok között, akik igyekeznek hűségesek lenni hozzá.

Ebből a szempontból fontos lenne, hogy a teológiai reflexió és a családpszichológia jobban rávilágítson arra az értékre, amelyet a házasság mint a házasságra lépőknek az Úr közös hívására mondott igenje jelent. Vagyis az életszentség a házasságban kétszemélyes hivatás.

Ezzel összefüggésben a Világiak, Család és Élet Dikasztériuma – Ferenc pápa kifejezett kérésére – közzétett idén egy dokumentumot, melynek címe: *Katekumenális felkészítés a házasságra*. Ez javaslatot tartalmaz „egy »új katekumenátusra« a házasságra való felkészítésben”.⁴⁷ Ez az újfajta felkészítés a gyermekkortól kezdve segíti a híveket a házasság hivatás felé – és nem csak a papi vagy szerzetesi hivatás felé –, egy egységes hívő fejlődési folyamaton keresztül, mely a házasság élet egészére kiterjed.⁴⁸

⁴³ A házastársaknak együtt kell működniük a szentségben kapott kegyelemmel, mert különben „a házassági kegyelem nagyrészt földbe ásott, gyümölcstelen talantum marad, ha a hitvesek a természetfölötti erényeket nem gyakorolják, a kegyelem kapott magvait nem gondozzák és nem fejlesztik” (XI. PIUSZ PÁPA: *Casti connubii* enciklika, 1930).

⁴⁴ FERENC PÁPA: *Gaudete et exsultate* apostoli buzdítás, 21.

⁴⁵ FERENC PÁPA: *Amoris laetitia* apostoli buzdítás 36; és *A Katolikus Egyház katekizmus*, 1615: „A házassági kötelek felbonthatatlanságának egyértelmű hangsúlyozása zavart kelthetett és teljesíthetetlen követelménynek tűnhetett. Jézus azonban nem elviselhetetlen, nagyon nehéz, Mózes törvényénél is nehezebb terhet rakott a házastársak vállára. Ő, aki azért jött, hogy a teremtés bűn által megzavart eredeti rendjét helyreállítsa, kegyelmet is ad ahhoz, hogy a házasságot Isten országának új módján lehessen élni.” A probléma ma az, hogy miként lehet tudatosítani a házastársakban ezt a kegyelmet.

⁴⁶ FERENC PÁPA: *Gaudete et exsultate* apostoli buzdítás, 6.

⁴⁷ FERENC PÁPA: *Beszéd a Rota Romana Bíróház törvénykezési évének megnyitása alkalmából*, 2017. január 21.

⁴⁸ VILÁGIAK, CSALÁD ÉS ÉLET DIKASZTÉRIUMA: *Katekumenális felkészítés a házasságra. Lelkipásztori iránymutatások a részegyházak számára*, Római Dokumentumok LVIII, Szent István Társulat, Budapest, 2023.

A keresztény házasságnak a jövő nemzedékek számára történő felkínálását ugyanis egyedül a hit kontextusában lehet elfogadni, és az egyedül hitben megélve hozhat gyümölcsöt.

Befejezésül: annak elismerése, hogy a házaspár „mi”-jének van helye az oltáron, az a világ megannyi családja számára bátorítást jelent arra, hogy közösen járják a boldogság útját, és bízzanak abban, hogy Krisztus állandóan jelen van kapcsolatukban.⁴⁹ A lelkipásztori munkában még sok teendőnk van, mert a házastársak az esetek többségében nincsenek tudatában annak, hogy – Martinék szavaival élve – arra kaptak meghívást, hogy „együtt haladjanak a menny felé”, és hogy a kegyelem ajándéka megadja nekik, hogy ezt megtehessek.

A *házaspár szentsége* még nem része a közgondolkodásnak. Mind a teológiai reflexióban, mind a lelkipásztori munka révén még el kell mélyíteni. Nem arról van szó, hogy olyan utakat javasoljunk, amelyeket „túl magasnak” nevezhetünk, vagy amelyek csak néhány kiválasztottnak szólnak, hanem arról, hogy a „házastársi lét szentségi voltát” és így a házaspár „mi”-jének ontológiai értékét javasoljuk.⁵⁰

A lelkipásztorkodás gyakorlati szintjén nem szabad félnünk attól, hogy a családot alapítani kívánó fiataloknak rámutassunk örökre szóló elköteleződésük komolyságára; különben azt kockáztatjuk, hogy nem mutatjuk meg nekik teljesen, mi is a sziklában gyökerező szilárd szeretet: ez súlyos mulasztás lenne az Egyház részéről. Ezért ne féljünk felmutatni a családok életszentségét, ahol az megnyilvánul, mert az nem emberi hősiesség gyümölcse, melyet teherként rakunk a keresztény házastársak vállára, hanem azé a Szereteté, amelyet Isten áraszt azokba, akik hűségesek hozzá.

(Tózsér Endre fordítása)

⁴⁹ II. Vatikáni Zsinat: *Gaudium et spes* lelkipásztori konstitúció, 48: „Az emberek Üdvözítője és az Egyház Vőlegénye a házasság szentsége által elébe jön a keresztény hitvestársaknak. Velük is marad, hogy miként ő szerette az Egyházat és önmagát adta érte, ugyanúgy szeressék egymást a házastársak is, kölcsönös odaadással és örök hűséggel.”

⁵⁰ Carlo Rocchetta, in LUCA FRONTALI: *La consacrazione nuziale*, Porziuncola, Assisi, 2021, Előszó, 7.: „Segíteni kell a házastársakat, hogy újra felfedezzék házasságra szóló hivatásuk szépségét mint *valódi, hatékony megszentelődést*, mely az elsődleges, keresztelési megszentelődés alapján történik, de sajátos identitással rendelkezik. Ha ugyanis döntő fontosságú a házasságkötés szentségi jellegének elismerése, akkor ugyanilyen döntő fontosságú a *házastársi lét szentségi voltának* mint az Egyházban való létezés sajátos módjának az elismerése, mely a házasságkötés szertartásából fakad, és mélyen rányomja bélyegét azokra, akik »az Úrban« házasodnak össze.”